

Gelişen Azerbaycan - İsrail Savunma İlişkileri Üzerine

İçeriği Yazan: [Arda Mevlütoğlu](#) [1] Zaman: Salı, 24/04/2012 - 20:01

Yazar: Arda MEVLÜTOĞLU

Giriş

Azeri haber ajansı ANN, 18 Nisan tarihli haberinde Azerbaycan'ın İsrail ile, Spike SR ve Spike LR tanksavar füzeleri ile Cardom 120mm havan sistemi satın alımı için bir sözleşme imzaladığını bildirdi. Haberde satışa ilişkin ayrıntılar yer almamakla birlikte, halihazırda Azerbaycan Kara Kuvvetleri kullanımında olan bu silah sistemleri için ilave bir sipariş verilmiş olması olasılığı ağır basıyor.

Bu satış anlaşmasını, bir süredir artan bir ivme ile yükselişe geçen Azerbaycan - İsrail savunma ilişkilerinin şimdilik en son ürünü olarak değerlendirmek mümkün. Nitekim iki ülkenin savunma işbirliği trafiğinde özellikle son 5 yılda büyük bir artış kaydedilmiş durumda. O kadar ki, gelenen noktada Azerbaycan - İsrail işbirliği, bölgesel dengeler üzerinde etkili olabilecek bir niteliğe kavuştu.

İsrail'in Türkiye ile 1990'lı yılların sonlarında gelişen ve 2000'lerin sonuna kadar çok boyutlu ve yakın temasta seyreden, savunma ve güvenlik ağırlıklı işbirliği, her iki ülkenin ulusal güvenlik ve bölgesel tehdit algılamaları tarafından şekillendirilmişti. Bu yakınlaşma, İsrail'e stratejik derinlik ve deyim yerindese nefes alma imkânı, Türkiye'ye ise hem silahlı kuvvetlerinin modernizasyonu hem de bölgesel tehditlere karşı denge unsuru sağlamıştı. Her iki ülke de kendi iç ve dış tehditlerine karşı istihbarat, tecrübe ve bilgi paylaşımı gerçekleştiriyor, yüksek hacimli savunma projeleri aracılığı ile de İsrail savunma sanayii, uluslararası rakiplerine karşı güçlenirken Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yüksek teknolojiye erişimi, görece politik kısıtlama ve koşullar olmaksızın mümkün oluyordu. Ne var ki, bu yakın işbirliği, büyükelçi krizi, Gazze Harekatı, Mavi Marmara olayı gibi buhranların ardından tamamen koptu. Tüm ortak eğitim ve tatbikat programları ile devam eden savunma projeleri iptal edildi.

İran'ın nükleer programı, Doğu Akdeniz'deki enerji trafiği ve kaynakların kontrolü, Suriye, Mısır ve Lübnan'daki iç karışıklıklar ile Türkiye ile ateşlenen soğuk savaş, İsrail'i manevra alanını genişletmek için yeni açılımlara yöneltti. Bu kapsamda arka arkaya Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, İtalya ve Azerbaycan ile ekonomik, askeri ve siyasi anlaşmalar imzalandı, karşılıklı ziyaretler gerçekleştirildi.

Bu açılımın Azerbaycan ayağı özellikle dikkat çekici, hem coğrafi hem de maddi boyutları açısından.

İsrailli Israel Aerospace Industries (IAI) şirketi, Ocak ayında bir Asya ülkesi ile USD1.1 milyarlık bir savunma anlaşması imzaladığını duyurmuştu. Söz konusu bu anlaşmada müşterinin Azerbaycan olduğu ve paketin toplam bedelinin USD1.6 milyar olduğu Şubat ayında ortaya çıktı. Paketin içinde iki set Green Pine hava ve füze savunma radar sistemi, Heron İHA sistemi ile Barak 8 hava savunma ve Gabriel gemisavar füze sistemleri bulunduğu savunma basınına yansıdı. Satışa ilişkin görüşmelerin, İsrailli bir heyetin Nisan 2011'de Bakü'yü ziyareti sırasında başladığı iddiaları da mevcut.

Anlaşmanın ortaya çıkmasından kısa süre sonra da İran bu ülkeye bir nota vererek, ilişkilerin savunma alımından öteye geçtiğini iddia etti. Azerbaycan'ın, anlaşmada yer alan Green Pine hava savunma radarı ve Heron İHA'ları vasıtası ile Hazar Havzası ve İran sınır bölgesi çevresinde muazzam bir keşif - gözetleme ve erken ihbar kabiliyetine erişeceği aşikâr. Bu sistemlerin kurulum, eğitim ve işletim süreçlerinde yer alması muhtemel personel üzerinden de İsrail'in İran'a daha yakın markaj kurması olasılığı, bu ülkeyi endişelendiriyor.

Tepkisel Siyaset mi? Uzun Vadeli Strateji mi?

Ne var ki, her ne kadar büyük bir etkisi olsa da, İsrail - Azerbaycan yakınlaşmasının asıl kaynağını bozulan Türk - İsrail ilişkilerine bağlamak isabetli olmaz. Karşılıklı diplomatik ilişkilerin 1992 yılında kurulmasından sonra, özellikle İran'a karşı ikinci bir cephe niteliği taşımasından dolayı İsrail Azerbaycan'a özel bir önem atfetmekte. Bu sayede İsrail, İran'a çok yakın bir mesafe yakın bir müttefik kazanarak, İran'ı yakından takip etme ve baskı altında tutma fırsatı elde ediyor. Nitekim Mart ayında Foreign Policy dergisi, Azerbaycan'ın topraklarında İsrail'e bir hava üssü sağladığını iddia etmişti. Ayrıca Şubat ayında İran, önce İsrail istihbarat servisi MOSSAD ile yakın ilişkisi ardından da bu ülkeden yapılan silah alımları nedeniyle Azerbaycan'a bir nota vererek sert bir dille uyarmıştı.

İsrail açısından bu alışverişin bir başka önemli getirisi olarak, savunma sanayiinin uluslararası piyasadaki konumunun sağlamlaştırılması ve ihracat gelirlerinin artması gösterilebilir. Özellikle İHA ve keşif gözetleme sistemleri ile füze roket teknolojilerinde ileri seviyede olan İsrail savunma sanayii, Azerbaycan'da arka arkaya elde ettiği satış başarıları ile Orta ve Güney Asya pazarındaki konumunu güçlendirebilir.

Azerbaycan açısından ise, İsrail ile gelişen savunma işbirliğinin getirdiği kazançları şu şekilde özetlemek mümkün:

1. Yüksek petrol ve doğalgaz ihracat gelirlerinin katkısı ile, Ermenistan'a karşı özellikle gelişmiş erken ihbar, keşif, gözetleme ile roket ve füze sistemleri ile üstünlük sağlanması.
2. Hazar Denizi'ndeki menfaatlerin korunması için, özellikle Rusya ve İran'a karşı caydırıcı güç kazanılması,
3. Kurulmasına çalışılan yerli savunma sanayiinin, İsrail teknolojisi ile desteklenmesi,
4. Savunma ihtiyaçlarının karşılanmasında kaynakların çeşitlendirilmesi (Diğer önemli kaynaklar olarak Türkiye, Ukrayna ve Güney Afrika sayılabilir)

En son gün ışığına çıkan USD1.6 milyarlık devasa savunma anlaşmasının, bu dört faydayı birden kapsadığı ve bölgede büyük bir etki yarattığı söylenebilir.

Sonuç

İsrail'in, jeopolitik manevra alanını genişletmek için uzun süre yegâne dayanak noktası olarak kullandığı Türkiye ile işbirliği, 2000'lerin ikinci yarısında ilişkilerin hızla bozulması ile yerini, bölge ülkeleri ile çoklu ve daha küçük ölçekli ittifaklara yerini bırakmışa benziyor. Bu yeni dönemde kurgulanan savunma ve güvenlik işbirliği açılımında İran, Doğu Akdeniz enerji güvenliği, ekonomik çıkarlar ve Arap Baharı gibi birbirinden farklı dinamiklere sahip etkenler önemli rol oynuyor.

Bu denklemde de, hem İran'a hem de Hazar Havzası ve dolayısıyla enerji kaynaklarına yakınlığı ile son derece stratejik bir konumda bulunan Azerbaycan ile ilişkiler büyük önem kazanıyor. Azerbaycan İsrail'e, İran'a karşı cepheyi genişletirken mesafeyi kısaltma imkânı verdiği gibi, bu ülkenin Bakü tarafından da önemli bir dış tehdit olarak algılanıyor olması, işbirliği zeminini kuvvetlendiriyor. Öte yandan gelişen ekonomisi ve artan enerji ihracat gelirleri ile Azerbaycan'ın bölgesindeki etki alanını kuvvetlendirme ve kendi ayakları üzerinde durabilen bir savunma mekanizması geliştirme hedefi, İsrail'in bu doğrultuda kullanılabilecek imkân ve teknolojileri sağlayabilmesini mümkün kılıyor.

Duygusal ve tepkisel bir süreç sonucunda İsrail ile ilişkilerini tamamen koparan Türkiye bu süreçte ne kadar müdahil olabilir, bu kurguda ne kadar belirleyici rol oynayabilir, öngörmek güç. Kısa vadeli ve hesapsız dış politika adımlarının, Dört Deniz'in önemli bir cephesinde Türkiye'yi seyirci konumuna itmesi ve dolayısıyla önalıcı değil savunucu bir duruşa zorlaması tehlikesi bulunuyor.

Arda MEVLÜTOĞLU

iletisim@politikadergisi.com

Yorumlar

- [Dış Siyasa](#) [2]

Kaynak URL (26/04/2024 - 08:34 tarihinde yazdırıldı):

<https://www.politikadergisi.com/okur-makale/gelisen-azerbaycan-israil-savunma-iliskileri-uzerine>

Bağlantılar:

[1] <https://www.politikadergisi.com/pd-uye/arda-mevlutoglu>

[2] <https://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/dis-siyasa>